

GÜNÜMÜZDE COVID-19

Zübeyde Ezgi ERÇELİK¹
Onur İŞSEVER²
Selmin ŞENOL³

1. BÖLÜM

Giriş

Zoonotik hastalıklar yüzyıllar boyunca insanların yaşamını şekillendirmiş olup zaman içerisindeki değişimler, bu hastalıkların ortaya çıkışını etkilemiştir. Zoonotik bulaş, omurgalı hayvanlardan insanlara patojen iletimi ile gerçekleşen, çoklu salgınlarla ilişkili olan, halen iyi anlaşılmamış bir fenomen olmaya devam eden küresel bir halk sağlığı sorunudur (Plowright ve ark. 2017).

Koronavirüsler (COV), 21. Yüzyılda keşfedilen, Nidovirales takımında yer alan tek sarmallı, zarflı, pozitif RNA virüsleridir (Peiris ve ark. 2003). İnsan, sığır, kuş, yarasa, kemirgen ve diğer çeşitli vahşi hayvanların solunum, gastrointestinal, hepatik ve merkezi sinir sistemini enfekte etmektedir (Şekil 1). Alfa-koronavirüsler ve beta-koronavirüsler memelileri ve gama-koronavirüsleri ve delta-koronavirüsleri kuşları enfekte etme eğilimindedir. İnsanlarda en çok HKU1-CoV, HCoV-229E, HCoV-NL63, HCoV-OC43 tipleri hastalık yaratmaktadır (Kumar, Malviya ve Sharma, 2020).

Bu zoonotik virüsler, 2002-2003 yılında Çin'in Guangdong eyaletinde "Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS-CoV)" görülene kadar insanlarda yüksek virülans özelliğine sahip bir ajan olarak kabul edilmemiştir (Rodriguez-Morales ve ark. 2020). Çünkü ilk defa 1960 yılında karşımıza çıkan koronavirüslerin, in-

¹ Arş. Gör. Zübeyde Ezgi ERÇELİK, Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD. zezgizgenn5@gmail.com Orcid iD:0000-0001-6872-6949.

² Uzm. Hem. Onur İŞSEVER, Urla Devlet Hastanesi, onurissever88@gmail.com Orcid iD: 0000 0001 7635 3812.

³ Prof. Dr. Selmin ŞENOL, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi senolselmin@yahoo.com Orcid iD: 0000-0003-4716-3512.

olarak gerçekleştirilmemelidir. (The-hospitalist, 2020) (Davies & Byington, 2016; Dong et al., 2020; Liu et al., 2020; Lu et al., 2020; L. Wang et al., 2020; Y.-F. Wang, Du, & Su, 2020; Wu & McGoogan, 2020; Xia et al., 2020; Yıldırım, Baykal, & Can, 2018)

Sonuç

Covid 19 nedeniyle Türkiye'deki ölüm hızı 0-2 yaş arasında 0.30, iki ila on dört yaş arasında 0.04'tür. Ölüm hızı diğer yaş guruplarına oranla düşüktür. Fakat hastalığın gelecek zamanlarda nasıl bir sekel bırakacağı henüz belirsizdir. Bu nedenle, pediatri hemşirelerin öncelikle hastalığın yayılma hızını engelleyecek tedbirleri ailelere öğretmesi önemlidir. Özellikle risk grubuna, hastalığın belirti ve bulgularının öğretilmesi eğitim ve danışmanlığın bir parçasıdır. Hastalık durumunda ise tıbbi bakımın sağlanması, tedavinin sürdürülebilirliği ve izlemi ile kalıcı sekellerin ve ölümlerin önüne geçilebilir.

KAYNAKLAR

- Plowright RK, Parrish CR, McCallum H, et al. (2017). Pathways to zoonotic spillover. *Nat Rev Microbiol*, 15 (8), 502-10.
- Peiris JS, Yuen KY, Osterhaus AD, et al. (2003). The severe acute respiratory syndrome. *N Engl J Med*, 349, 2431-41. <http://dx.doi.org/10.1056/NEJMra032498>
- Kumar D, Malviya R, Sharma PK. (2020). Corona Virus: A Review of COVID-19. *EJMO*, 4(1), 8-25. DOI: 10.14744/ejmo.2020.51418
- Rodriguez-Morales AJ, Bonilla-Aldana DK, Balbin-Ramon GJ, et al. (2020). History is repeating itself: probable zoonotic spillover as the cause of the 2019 novel Coronavirus Epidemic. *Infez Med*, 28(1), 3-5.
- Zhong NS, Zheng BJ, Li YM, et al. (2003). Epidemiology and cause of severe acute respiratory syndrome (SARS) in Guangdong, People's Republic of China, in February, 2003. *The Lancet*, 362(9393), 1353-1358.
- Akbaba M, Kurt B, Nazlıcan E. (2014). Yeni Coronavirus Salgını: MERS-CoV. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 12(3), 217-227.
- Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) (2003). *Summary table of SARS cases by country, 1 November 2002 - 7 August 2003*. (31.03.2020 tarihinde https://www.who.int/csr/sars/country/2003_08_15/en/: adresinden ulaşılmıştır).
- İnal S. (2016). Middle East Respiratory Syndrome-Coronavirus (MERS-CoV) Enfeksiyonu: Ortadoğu Solunum Yetmezliği Sendromu-Koronavirüs Enfeksiyonu. *Okmeydanı Tıp Dergisi* 32(Ek sayı), 37-45.
- Özsoy M, Sönmezer MÇ, Tülek N. (2015). MERS-Co Virüs Enfeksiyonu: Epidemiyoloji ve Son Gelişmeler. *Ortadoğu Medical Journal/Ortadoğu Tıp Dergisi*, 7(3).
- Al-Osail AM, Al-Wazzah MJ. (2017). The history and epidemiology of Middle East respiratory syndrome corona virus. *Multidisciplinary respiratory medicine*, 12(1), 20.
- Al-Tawfiq JA, Zumla A, Memish ZA. (2014). Travel implications of emerging coronaviruses: SARS and MERS-CoV. *Travel medicine and infectious disease*, 12(5), 422-428.

- Wu Z, McGoogan JM. (2020). Characteristics of and important lessons from the coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak in China: summary of a report of 72 314 cases from the Chinese Center for Disease Control and Prevention. *JAMA*, 7, 323(13), 1239-1242. DOI: 10.1001/jama.2020.2648
- Sağlık Bakanlığı (2020). *2019-nCoV Hastalığı*. Sağlık Çalışanları Rehberi. (17.03.2020 tarihinde https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/haberler/ncov/2019-nCov_Hastal_Salk_alanlar_Rehberi.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Lai CC, Shih TP, Ko WC, et al. (2020). Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) and corona virus disease-2019 (COVID-19): the epidemic and the challenges. *International journal of antimicrobial agents*, 55(3):105924. DOI: 10.1016/j.ijantimicag.2020.105924
- Gorbalenya AE, Baker SC, Baric R, (2020). Severe acute respiratory syndrome-related coronavirus–The species and its viruses, a statement of the Coronavirus Study Group. *BioRxiv*. DOI: <https://doi.org/10.1101/2020.02.07.937862>
- Zu ZY, Jiang MD, Xu PP, et al. (2020). Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): A Perspective from China. *Radiology*, 296, E15–E25. DOI: <https://doi.org/10.1148/radiol.2020200490%20%E2%80%A2>
- Wu Y, Guo C, Tang L, et al. (2020). Prolonged presence of SARS-CoV-2 viral RNA in faecal samples. *The lancet Gastroenterology & hepatology*, 5(5), 434-435. DOI: [https://doi.org/10.1016/S2468-1253\(20\)30083-2](https://doi.org/10.1016/S2468-1253(20)30083-2)
- Xing Y, Ni W, Wu Q, et al. (2020). Prolonged presence of SARS-CoV-2 in feces of pediatric patients during the convalescent phase. *medRxiv*. DOI: <https://doi.org/10.1101/2020.03.11.20033159>
- Baud D, Giannoni E, Pomar L, et al. (2020). COVID-19 in pregnant women–Authors’ reply. *The Lancet Infectious Diseases*. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(20\)30192-4](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(20)30192-4)
- Li Q, Guan X, Wu P, et al. (2020). Early transmission dynamics in Wuhan, China, of novel coronavirus–infected pneumonia. *New England Journal of Medicine*, 382(13), 1199- 1207. DOI: 10.1056/NEJMoa2001316
- Wang, L., Shi, Y., Xiao, T., et al. Working Committee on Perinatal, on behalf of the. (2020). Chinese expert consensus on the perinatal and neonatal management for the prevention and control of the 2019 novel coronavirus infection (First edition). *Annals of Translational Medicine*, 8(3), 47–47. <https://doi.org/10.21037/atm.2020.02.20>
- Dong, Y., Mo, X., & Hu, Y. (2020). Epidemiological characteristics of 2143 pediatric patients with 2019 coronavirus disease in China. *Journal: Pediatrics Citation*. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-0702>
- Lu, X., Zhang, L., Du, H., (2020). SARS-CoV-2 Infection in Children. *New England Journal of Medicine*, NEJMc2005073. <https://doi.org/10.1056/NEJMc2005073>
- Liu, W., Zhang, Q., Chen, J., et al. (2020). Detection of Covid-19 in Children in Early January 2020 in Wuhan, China. *New England Journal of Medicine*, NEJMc2003717. <https://doi.org/10.1056/NEJMc2003717>
- Xia, W., Shao, J., Guo, Y., et al. (2020). Clinical and CT features in pediatric patients with COVID-19 infection: Different points from adults. *Pediatric Pulmonology*, (February), 1–6. <https://doi.org/10.1002/ppul.24718>
- Karcıoğlu Ö. (2020) Covid 19 Tanı ve Tedavisi, 1. Baskı, İstanbul, Ema Kitap Evi https://www.medscape.com/viewarticle/926308?nlid=134476_2823&src=WNL_mdp-

- lsnews_200313_mscpedit_nurs&uac=123235MV&spon=24&impID=2310291&-faf=1 Erişim Tarihi: 20.03.2020
- Carpenito, L. J., & Erdemir, F. (2012). *Hemşirelik tanıları: El kitabı*. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Anol S., Şenol S. (2019). Yoğun Bakım Gereksinimli Pnömonide Bakım, Bölüm 2, Olgularla Pediatrik Bakım (Ed.S.Şenol). I.Baskı, Ankara Nobel Tıp Kitap Evi, Ankara, s.75-96. <https://www.the-hospitalist.org/hospitalist/article/218136/infectious-diseases/what-hospitalists-need-know-about-covid-19> Erişim Tarihi: 20.03.2020
- Davies, H. D., & Byington, C. L. (2016). Parental Presence During Treatment of Ebola or Other Highly Consequential Infection Clinical Report Guidance For The Clinician In Rendering Pediatric Care. *From The American Academy Of Pediatrics Pediatrics*, 138(3). <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1891>
- Lu, G. M., Zu, Z. Y., et al. (2020). Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): A Perspective from China. *Radiology*, 200490.
- Wang, Y.-F., Du, M., & Su, R. (2020). Analysis of interventional clinical research protocols related to coronavirus disease 2019 and future expectations. *World Journal of Traditional Chinese Medicine*, 0(0), 0. https://doi.org/10.4103/wjtc.wjtc_11_20
- Yıldırım, D., Baykal, D., & Can, G. (2018). Review of Oral Mucositis Studies in Post Stem Cell Transplant Patients. *Journal of Education and Research in Nursing*, 15(1), 51–56. <https://doi.org/10.5222/head.2018.051>